

A gyermeki látásmód ironikus hangvétellel különbírálatot ad a felnőttekről. Például amikor a falatonként etetgető, babusgató mamát megmosolyogja a csemetéje, vagy a családi kupaktanácsot, amely a villanyvasúttól a helikopter vásárlásáig terjedő ajándékozási tanácsalanságban szenved, elnémitja a család szeme fénye, azzal, hogy egy zacskó gombot szeretne ajándékba kapni. Másutt a „biciklitolvaj kapcabe-tyárokat” olvasásra buzdítja a gyermekfőhős, akinek alakja egyébként összetartja a novellákat. A kötet egy-ségét mégis megbontja, hogy mintegy tíz írás a harminc közül nem üti meg a kívánt mértéket, a válogatónak mást kellett volna helyettük felvennie a gyűjteménybe, de például műmellékletek is közelebb hozzhatták volna a könyvet a gyermekekhez.

Ahol csak a történet, az érdekes-ség, vagy épp a kétértelmű célzás van jelen (*Mit akart a bácsi? Készülődés, Akos, a varázsló* stb.), egysí-kú lesz a novella. A legkiválóbbak viszont éppen a telítettségükkel, tö-morségükkel emelkednek ki. Ilyen szempontból a legsűrűbb szövetű a *Faszédéskor* című. „A fagy az idén rosszat tett. Lehet, hogy őszre nem gyümölcsöt, hanem fákat kell kiszed-ni... Egérfülnyi levelecskék már vannak... Ki tudná megmondani, hogy mikor miért nyúlik a téli idő-

szak hűvös tavasz nélkül a nyárba?” — vezeti be az öreg fejfel iskolába induló szegényember megaláztatá-sáról szóló kis elbeszélést. A ter-mészettel való azonosulás árad a *Felhők alatt az unokával* című no-vella kezdő képéből: „A fejét sem gyökkintette az öreg, csak ült a tön-kön és várta az idő fordulását. Te-kintgetés nélkül is tudta, hogy mö-götte, a falu tájékán esik az eső.”

Az alig hallott, csodaszép nevű bogarokról, madarokról szóló tör-ténetet a kisiskolások természet-könyvébe kellene beiktatni. (*Nagy-apa bogarai*) Urbán János nemcsak a ritkán használt, de a tudatunk-ból már-már kivesző régi népi szo-kásokkal, ételekkel összefüggő fo-galmakat is igyekszik átmenteni a mába és ezzel múltunk, hagyomá-nyaink megismerésének igényét is elültetni már a legkisebbekben is. A címadó novellában a virágszirom, a mikrovilág megfigyelése sejlik föl egy pillanatra, de ezzel az írói mód-szerrel közelíti meg és láttatja a gyermekek és a felnőttek világát lé-nyegében az egész kötetben. Legki-válóbb alkotásaiban hasonló újítást figyelhetünk meg, mint amit a *Messzike* gyermekverskötet tartalmi és formai korszerűsége hozott. Ur-bán János sajátosság, új hanggal gazdagította nemcsak saját alkotó-munkásságát, de vajdasági irodal-munkát is.

GUBÁS ÁGOTA

ÉVSZAZADOT ÁTFOGÓ REGÉNY

Miroslav Krleža: *Bankett Blitvában.*

Fordította: Herceg János.

Európa Könyvkiadó, Budapest, 1979.

Miroslav Krleža alkotói egyéniségé-ről és emberöltőket átívelő életmű-vének értékeléséről sok esszé s i-genyes tanulmánykötet jelent meg magyar nyelven. Drámái, tanulmá-nyai, lírája, balladái, regényei jófor-mán mind hozzáférhetőek műfordí-tóink gondos átültetésében. A teljes kép azonban csak akkor rajzolódhat ki az élő horvát irodalom legkiemel-kedőbb alakjáról, ha művei éppen az eddigi nagy mulasztásokat pótolva

sorra megjelennek a szomszéd népek nyelvén is, külön hangsúlyozottan azért, mert a krležai életmű széles dimenzióival átfogja az egész Duna völgyét: minden műfajban olyan hí-ven ad képet a közép-európai népek — és az európai népek — küzdelmes életéről, amilyen hitelesen megraj-zolt képpel előtte mások — beleért-ve Bruno Brehmet is — kevesen áb-razolták a vén kontinens szüntele-nül háborgó életét.

Több mint fél évszázad telt el azóta, hogy Miroslav Krleža mint drámaíró és tanulmányíró kirobbanó erővel jelentkezett a horvát irodalom — és a jugoszláv irodalom — életvonalaiban — olyan művekkel, amelyek háttorzongatóan merész hangon beszéltek az adott korszak ellentmondásairól. Ennek a hiperérzékeny, harcos egyéniségnek sokat kellett küzdenie az őt körülvevő világgal és önmagával, hogy saját erejéből eljusson arra a magaslatra, ahonnan messzire látva és ahonnan elindulva elérkezzen a többi nép történelmi és társadalmi törekvéseinek felismeréséig: századunk népeket összefogó haladó eszméinek távlatokat feltáró művészi megformálásáig. Első drámaciklusától kezdve legújabb műveig olyan európai szintű alkotásokkal gazdagította a jugoszláv, de nemcsak a jugoszláv irodalmat, hanem földrészünk irodalmát is, melyeknek visszhangja nem egy európai kiadóház érdeklődését felkeltette s ma már — főleg a második világháború utáni esztendőben — kontinensünk nem egy kulturális központjában, könyvesboltjaiban, könyvtáraiban, irodalmi klubjaiban találkozhatunk a világnyelvekre: angol, orosz, francia, német nyelvre lefordított műveivel.

Regényeivel magyar fordításban először mintegy két évtizeddel ezelőtt találkoztunk, s ezek a műfordítások majdnem olyan mély visszhangot keltettek a magyar olvasóközönség soraiban, mint drámaciklusai — immár magyar fordításban is — a színpadon. A horvát társadalmi életet, a jómódú, hulló polgárság belső hullámverésekkel teli életét minden érzelmességet elkerülve, szinte a bonckéshez hasonló él alkalmazásával ábrázolta. Ezekben a művekben, akár egy monumentális filmben, megjelennek előttünk a lelépő, a veszendő, de a privilégiumokkal bélelt életbe még mindig embertelen eszközökkel kapaszkodó úri osztály tagjai: a dszentroid körök és fullajtárjaik — a feudokapitalizmus legszánalmasabb és legszívósabb maradványai.

Első regénye magyar átültetésében a *Filip Latinovicz visszatérése* című kötete volt a fennebb vázolt letűnő világ drámai erejű megjelenésével. Úgy hatott, mint a Glombay család színpadi játéka kívánczó

fejzeteivel. Krleža, a nyugtalan lelkű alkotó sohasem pihent. Nemsokára *Az ész határán* című regényével jelentkezett, majd megírta a *Bankett Blitvában* című regényének harmadik kötetét is, amellyel ez a nagy mű — mint egy trilógia — befejeződik. Az első két kötet óta majd egy negyedszázad telt el, az érlelések hosszú évei, amelyek után Krleža 1962-ben megírta nagyszerű műve koronájaként a harmadik részt, s így — most már mint teljes mű — az idén több mint hétszáz oldalas terjedelmével a magyar olvasó asztalára került.

Ebben a hatalmas regényben — melynek cselekménye egy képzelte országban, Blitvániában, játszódik le —, bármelyik fejezetét is idézzük, benne vibrál a második világháború előszelében vergődő egész Európa lengyel környezetével, a Baltikummal, Közép-Európával; a véres körképben — akár a vámpírok — ott táncolnak a blitván és a lengyel, a lett és az észt, a hun és a muzsika panoptikumszerű figurái, akik közül kiemelkedik Niels Nielsen, az emberi társadalmat éltető erkölcsökért harcoló humanista és Barutanski ezredes, a kalandor politikus, a mindent és mindenkit letipró imperátor, aki a múlt századból indult századunkba, az első világháború után sötét árnyékként közeledő fasiszta diktátor előképe, akár Karel Capek *Fehér kórjában* a Marsall.

Ennek a regénynek a sodró ereje olyan, mint a lávái; fortyog, harsogva zúdul: éget, mindent kiéget, amit elér, ami útjában áll. A blitván nagyon kevert, jámbor, politikailag éretlen nép; a nagy korfordulón tehetetlenül vergődik a gyilkos bárókból, fenevad őrnagyokból, bukkant nagykövetekből alakult emigráns kormányok karmaiban s lesz a sötét erők által vezérnek fölkent vérengző kalandorok martaléka. Ez a mű egy olyan óriási nemzetközi tabló, amely minden elvetemült embertelenséget feltár, ami kontinensünket romlásba döntötte, s ami egy nagy ómen is, hogy farkascsoordák léteznek, s népeink békés életre minden erőnkel vigyáznunk kell.

Herceg János immár fél évszázada műfordítóink élvonalában áll, s ezt a szép erényét a *Bankett Blitvában* című krlezái mű átültetésében is megcsillogtatta olvasóink előtt.

LÉVAY ENDRE